

УНИВЕРЗИТЕТ „УНИОН - НИКОЛА ТЕСЛА“ У БЕОГРАДУ
 ФАКУЛТЕТ ЗА МЕЂУНАРОДНУ ПОЛИТИКУ И БЕЗБЕДНОСТ

Број: 1863/1

Београд, 25.06.2024 године

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
 -обавезна садржина-

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>Наставно-научно веће ФАКУЛТЕТА ЗА МЕЂУНАРОДНУ ПОЛИТИКУ И БЕЗБЕДНОСТ Универзитета „УНИОН-НИКОЛА ТЕСЛА“ у Београду на седници одржаној 08. 04. 2024. год. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Др Милан Канкараш, ванредни професор, председник комисије, ужа научна област: Политичка теорија и методологија, избор у звање: (01.11.2023.) Универзитет „Унион – Никола Тесла“ у Београду 2. Др Мирослав Стевановић, ментор, ужа научна област: Безбедност посебних области, избор у звање: (01.11.2023.) Универзитет „Унион – Никола Тесла“ у Београду 3. Др Миша Стојадиновић, члан, научни саветник, ужа научна област: Политичке науке (12.07.2023.) Институт за политичке студије
II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Име, име једног родитеља, презиме: Милош (Рагомир) Аздејковић 2. Датум рођења, општина, Република: 14. 11. 1972., Београд, Савски Венац, Република Србија 3. Датум одбране, место и назив дипломског мастер рада (магистарске тезе –опционо) 18. 07. 2014. год., Београд, „Контраобавештајна заштита система одбране Републике Србије“ 4. Научна област из које је стечено академско звање – мастер (магистра наука- опционо) Науке безбедности - Обавештајни и контраобавештајни рад
III. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Значај контраобавештајне заштите виталних националних вредности државе“
IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Рад је написан на 267 страна стандардног формата, структурно је подељен на 5 поглавља, и то: уводно поглавље „Методолошки оквир истраживања“, 3 тематска поглавља, поглавље „Закључак“, поглавље „Литература“ и „Прилози“

Литература је обухватна и осмишљено одабрана, тако да обухвата историјске и рецентне изворе, укупно 185 консултованих јединица. Коришћена литература обухвата књиге, научне монографије и научне чланке, истраживачке и стручне радове, историјске студије, примарне изворе, међународно-правна документа и правна документа унутрашњег права, Интернет адресе, новинске чланке, као и друга документа од значаја за тему.

Текст дисертације је подржан цитатима, потребним напоменама, коментарима и наводима коришћених извора, пропраћен са 379 фуснота. Дисертација садржи 2 шеме и 7 прилога.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У првом поглављу, „Методолошки оквир истраживања“, кандидат је довољно детаљно, продубљено и јасно поставио епистемолошке, методолошке поставке, односно теоријске и методолошке основе свог истраживања, и то:

- Одређење проблема и предмета истраживања: Проблем рада је утицај непридавања одговарајућег значаја контраобавештајној заштити виталних националних вредности на развој објективних и субјективних ограничења која негативно делују на ниво делотворности и ефикасности стратегије њихове заштите. Предмет истраживања су детерминанте које утичу на суочавање са сложеним офанзивним процесом, чију важну одлику представља тајност извршавања непријатељских намера. Ове детерминанте представљају полазно одређење предмета у смислу да обухватају и спајају успостављање поузданости настојања да се бране суверено одлучивање, стабилност и механизми заштите сопствених тајни од продора носилаца непријатељске обавештајне делатности, као и улога, домашај, значај и предуслови делотворности и ефикасности контраобавештајне заштите, са аспекта услова за остваривање националних интереса државе;

- Дефинисани циљеви истраживања: Основни циљ истраживања је утврђивање карактеристика контраобавештајне заштите виталних националних вредности државе од обавештајне делатности, као и систематизовање сазнања о контраобавештајној делатности као чиниоца заштите националне безбедности државе, посебно имајући у виду испреплетаност обавештајне делатности страних обавештајних служби са делатностима екстремистичких, терористичких и организовано-криминалних колективитета. Дисертација има за циљ да систематизује научно верификована али и неверификована сазнања о чиниоцима ефикасности и делотворности сузбијања непријатељске обавештајне делатности. Циљеви истраживања односе се, наиме, на формулисање претпоставки развоја места контраобавештајне заштите у систему националне безбедности – најдаље до краја временског одређења самог истраживања које је одређено за период до 2024. године. Добијени истраживачки резултати треба да оцртају пројекцију нових решења која ће се индиректно даље правце развоја и унапређивање система контраобавештајне заштите виталних националних вредности државе у условима велике геополитичке турбулентности и развоја безбедносних изазова нових карактеристика;

- Теоријски оквир и одређење кључних термина: јасно је дефинисана безбедносна функција контраобавештајне заштите и перспектива супротстављања изазовима у тој делатности, дато одређење кључних појмова (сарадник, агент, шпијунажа, контраобавештајац, тајна...) и подвучен значај проучавања сложене интеракције унутрашњих и спољашњих фактора;

- Методе истраживања: прецизно су дефинисане методе уз нагласак на мултидисциплинарни приступ;

- Хипотезе: поред основне хипотезе и 3 посебне хипотезе, формулисане у складу са циљевима и пројектованим доприносима истраживања.

Друго поглавље, под називом "**Систем виталних националних вредности државе**" састоји се од три потпоглавља.

У првом потпоглављу "**Појам и карактеристике државе**" појам држава је дефинисан у политичком, социолошком и правном смислу, уз дефинисање појма "власт", односно "апарат владавине" који је као ималац монопола физичке силе путем бирократског апарата спроводи законе,

као и основни конститутивни елементи државе: државна територија, постојано становништво, суверена власт, национална привреда, национална економија, национална култура, основна права и основне дужности државе, надлежност и одговорност државе, националне вредности државе, изазови и претње безбедности државе, те појмови националне моћи државе и националне безбедности државе.

У другом потпоглављу *"Национални циљеви, вредности и интереси државе"* кандидат одређује значење појмова национални циљеви, националне вредности и национални интереси довођењем у везу појмова циљеви, вредности и интереси, са аспекта државе. Анализом стратешких докумената држава у окружењу и на глобалном нивоу, примећује се одсуство дефинисања националних циљева, док се националне вредности и национални интереси често, али не увек – преплићу. Када је у питању Република Србија, националне вредности су дефинисане у Стратегији националне безбедности као: слобода, независност, мир, безбедност, демократија, владавина права, социјална правда, људска и мањинска права и слободе, једнакост и равноправност грађана, толеранција, транспарентност, солидарност, родољубље и здрава животна средина, док су наведени следећи *национални интереси*: сувереност, независност и територијална целовитост; унутрашња стабилност и безбедност; очување постојања и заштита српског народа где год он живи, као и културни, верски и историјски идентитет националних мањина; мир и стабилност у региону и свету; европске интеграције и чланство у Европској унији; економски развој и укупни просперитет и очување животне средине.

Треће потпоглавље, *"Виталне националне вредности државе"* садржи одређење концепта виталности, као категорије која има пресудан значај за некога или нешто. Кандидат је виталне националне вредности за опстанак и одрживи развој државе и друштва као целине, конкретизовао кроз три посебна дела: *„Територијални интегритет“*, *„Сувереност (политичка независност, државна власт)“* и *„Квалитет живота (морални циљ или сврха функционисања државе)“*.

Треће поглавље носи назив **"Обавештајно угрожавање виталних националних вредности државе"** и сачињавају га три потпоглавља.

Прво потпоглавље *"Облици угрожавања безбедности државе"* најпре анализира концепт "угрожавање", а затим разлаже облике угрожавања безбедности државе кроз подривање виталних националних вредности. Кандидат налази могуће недостатке искључиво социолошког и кривично-правног схватања угрожавања безбедности, до којих може доћи услед превида природних и техничко-технолошких извора угрожавања. У том контексту, кандидат долази до релације четири основна елемента за појмање безбедности: опасност, у смислу процеса или оно што је угрожава; субјект опасности, као носилац угрожавања, виталне националне вредности, као штићене вредности и оно што је објекта угрожавања; и субјект безбедности, односно држава као носилац заштите сопствених вредности.

Друго потпоглавље *"Теоријско одређење обавештајне делатности"* полази од утврђивања улоге "знања" и "информисаности" у стицању моћи кроз процес сазнавања, односно информисања. Из тога, кандидат изводи обавештајну делатност као процес сазнавања тајних података супротне стране, односно мете интересовања и, као две кључне компоненте обавештајне делатности издваја процес сазнавања информација, каопут од обавештајне потребе субјекта угрожавања до његове активности на прибављању, и процес употребе информација, односно употреба обавештајног знања од стране носилаца угрожавања. У прилог оваквом појмању обавештајне делатности кандидат даје преглед упоредних схватања овог појма у литератури. Упоредном анализом као заједнички именован појмања обавештајне делатности налази, без обзира да ли кроз утицај на одлучивање или кроз акт насиља, утицај на перцепцију одлучилаца или становништва државе мете.

Треће потпоглавље под називом *"Обавештајна делатност"* описује емпиријски процес обавештајне делатности. Ово потпоглавље састоји се од два посебна дела.

У првом посебном делу *"Угрожавање безбедности тајним обавештајним делатностима"* кандидат анализира тајне методе обавештајне делатности, међу којима кључно место заузима агентурни метод. Детаљно је приказан процес од врбовања до употребе агената-сарадника и њиховог односа са обавештајцима-оперативцима. Домети у угрожавању државе мете су приказани су индукцијом из описа фазе тајног обавештајног деловања употребом агентурне методе, Поред агентурног, кандидат анализира и даје дескрипцију домета техничког метода у оквиру тајног обавештајног угрожавања

виталних вредности државе, односно њене безбедности.

Други посебни део *"Угрожавање безбедности отвореним обавештајним делатностима"* анализира, како кандидат назива, „легалне обавештајне делатности“, односно процес прикупљања обавештајно интереснатних података методама чија радња извршења није непосредно инкриминисана законом. Кандидат налази да, иако је обавештајна делатност из отворених извора само допуна шпијунским методима, она је захваљујући великој количини јавно доступних података који се обрађују специфичним обавештајним аналитичким поступком, неизоставни облик непријатељског обавештајног наступа. Отворене изворе за прикупљање обавештајних података кандидат начелно разврстава у четири категорије: 1) медијски извори; 2) сиви извори: научна истраживања, академски часописи, статистички подаци и базе података, истраживања јавног мњења; 3) комерцијални производи: специјализоване публикације, комерцијални снимци, истраживања тржишта и базе података из приватног сектора; и 4) очевици: појединци на терену, углавном ангажовани у међународним организацијама или они који су се нашли на одређеном месту у датом тренутку (путници, новинари, мигранти, пословни људи). С тим у вези, констатује да је повећању значаја отворених извора информација у обавештајне сврхе, како с аспекта прикупљања података, тако и у погледу анализа њиховог садржаја допринео развој Интернета а посебно друштвених мрежа.

Четврто поглавље, *"Систем заштите виталних националних вредности од обавештајне делатности"*, чине четири потпоглавља.

Прво потпоглавље, *"Појам и суштина система националне безбедности државе"* даје детаљан опис релационог односа објекта безбедности – субјекта безбедности – субјект опасности. У процесу супростављања свим облицима угрожавања безбедности, државе ангажују своје комплетне потнецијале, са посебним нагласком на употребу специфичног сопственог подсистема - система националне безбедности. Кандидат, полазећи од тога да се ради о подсистему са ексклузивним правом и обавезама у погледу постизања одсуства опасности друштву, изводи одређење националног система безбедности као неопходног производа државе, дефинисног стратегијски циљем, својом структуром (управљачком и оперативном) и функцијама (превентивна и репресивна), који је намењен да обезбеди оптимално стање безбедности националних вредности.

Друго потпоглавље *„Сврха и начин остваривања заштите виталних националних вредности државе“* функционално анализира национални систем безбедности. Кандидат констатује да му је сврха очување и стварање услова за унапређење виталних националних вредности, што остварује кроз релациони однос законодавног, извршног и судског подсистема, у чему централну улогу у заштити виталних националних вредности од угрожавајућих делатности, како налази, има да извршни подсистем. Извршни подсистем своје надлежности обавља кроз следеће функције: обавештајна функција, којом обезбеђује државу од спољног стратегијског изненађења, контраобавештајна функција, којом обезбеђује државу од унутрашњег стратегијског изненађења, информацијско-пропагандна функција, којом штити националне вредности од субверзивне пропаганде, одбрамбена функција, којом брани националне вредности од спољних оружаних облика угрожавања, јавно - безбедносна функција, за заштиту личне и имовинске сигурности грађана, и контролна функција, којом штити национални систем безбедности од злоупотреба.

Треће потпоглавље, под називом *„Теоријско одређење појма контраобавештајне делатности“*, представља напор да одговарајуће функционално одређеди садржина, место и улога контраобавештајне делатности као компоненте извршног подсистема система националне безбедности. Поред упоредне анализе доктринарних појмања контраобавештајне делатности различитих релевантних чинилаца, кандидат објашњава и улогу опште и интерне контраобавештајне теорије. Из наведеног изводи нивое контраобавештајне делатности: стратегијски и тактички. Кроз анализу теоријских појмања контраобавештајне делатности долази до закључка да она представља важан део свеукупне моћи националног безбедносно-обавештајног система, због кључне улоге у сузбијању тајних обавештајних и необавештајних непријатељских делатности против виталних националних вредности државе.

Четврто потпоглавље *"Систем контраобавештајне заштите"* састоји се од пет посебних делова.

У првом посебном делу *"Препознавање значаја контраобавештајних потреба државе"* кандидат посматра процес покретања улоге безбедносне компоненте политике, односно политике

националне безбедности. Уочава да је спровођење тог специфичног облика политичке делатности истовремено одраз и релације стања националне безбедности државе и стања међународне безбедности, те да је немогуће без обавештајне делатности. Посматрано са аспекта државе мете, та обавештајна делатност, односно сви њени конкретни облици испољавања, изискују одговарајући одговор. Даље изводи да такав одговор држава захтева првенствено активирање контраобавештајног апарата, који је надлежан да обезбеди потребу заштите од свих облика обавештајног угрожавања.

У другом посебном делу "*Циљеви контраобавештајне заштите*" кандидат налази да је општи циљ обезбеђивања највеће могуће заштите виталних националних вредности државе, кроз онемогућавање носилаца обавештајног угрожавања да генеришу опасности по њих или изазову промене на њима.

У трећем посебном делу, "*Носиоци контраобавештајне заштите*", кандидат дефинише две групе носилаца на основу њихове контраобавештајне функције: једна је у погледу заштите поверљивих података и административних процедура њихове доступности и кретања, а друга је информативна, у смислу откривања планова, намера, делатности и носилаца угрожавања виталних националних вредности. Као крајњи циљ безбедносно-обавештајног система кандидат налази обезбеђивање информације о „невидљивим“ појавама, догађајима и тенденцијама које угрожавају безбедност и усмерене су против виталних националних вредности, односно откривање носилаца који прикривено угрожавају безбедност, методе и средства која користе и циљеве које желе да постигну. Органи надлежни за контраобавештајне и обавештајне послове су организовани у оквиру система државне управе, и како показује кроз упоредни преглед решења у државама у окружењу и великим силама, представља национални безбедносно-обавештајни систем.

У четвртном посебном делу, "*Остваривање контраобавештајне заштите*", кандидат анализира процес и начине обезбеђивања од угрожавајућих делатности и констатује да се практично ради о настојању да се обезбеди континуално квалитетно одлучивање и реализовање донетих одлука, тако што се спречава и/или пресеца свака угрожавајућа делатност, кроз систематску заштиту тајних и осетљивих података, као пасивне контраобавештајне заштите и заштиту територијалног интегритета, суверенитета и квалитета живота, као активне контраобавештајне заштите. Кандидат налази да важан предуслов за такво функционисање система националне безбедности представља да доносиоци одлука унутар њега располажу поузданим информацијама о носиоцима и облицима угрожавања, сопственим људским ресурсима, просторном и временском оквиру одвијања непријатељске делатности и сопствених мера супротстављања.

У петом посебном делу, "*Оцена стања заштићености виталних националних вредности*" кандидат разматра критеријуме делотворности и ефикасности поступања извршних и руководећих органа као и критеријуме функционалности процеса контраобавештајне заштите виталних националних вредности. У погледу поступања налази да зависи од реалистичне процене највишег руководства државе о стању заштићености виталних вредности од актуелних облика угрожавања, која у значајној мери зависи од налаза и делотворности органа надлежних за контраобавештајно деловање. У том контексту, када је у питању контраобавештајни процес, констатује да се процена зависи од сагледавања и презентовања резултата у одређеним сегментима, односно одвраћању, спречавању и онеспособљавању носилаца угрожавања. Овај процес је, како истиче, вишеструко зависан од капацитета националне моћи, а емпиријски посебно од превентивне, односно пасивне контраобавештајне заштите.

VI. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат је, у склопу свог прелиминарног истраживања и рада на Пројекту истраживања, објавио 5 радова везаних за тематику дисертације:

1. Аздејковић, М., *Необходност одсудне контраобавештајне заштите виталних државних вредности, Национални интерес*, 17:1/2022, стр. 105-122.
2. Аздејковић, М.; Бојиновић, Ј., *Мајор Војислав Танкосић: оснивач српских јединица за специјалне операције*, Београд: Медија центар Одбрана, 2023.
3. Мијалковски, М.; Аздејковић, М., *Нека обележја непријатељеве пропаганде против српске војске на Солунском фронту, Војно дело*, 70:2/2018, стр. 542-558.

4. Мијалковски, М.; Аздејковић, М., *Гаврило Принцип: енигма обавештајног рата*, Београд: АМБГ, 2020.

5. Ваухник, М. (1896-1955), Кајтез, И., Аздејковић, М., *Невидљиви фронт: обавештајно ратовање против Трећег Рајха: борба за очување Југославије*, Београд: Добротољубље, 2019.

Кандидатово истраживање склопа детерминти које уоквирују заштиту од непријатељског обавештајног угрожавања и процеса који проистекли поводом контраобавештајне делатности, а које су предмет његове дисертације, омогућава јасније сагледавање и разумевање текућих процеса и ситуације у погледу контраобавештајне заштите виталних националних вредности државе.

У последњем поглављу докторске дисертације („Закључна разматрања“), кандидат је сублимирао кључне констатације и научно фундиране оцене из свог истраживања, прво пратећи постављени хипотетички оквир и истраживачка питања која су исходвала комплексним закључцима, а затим издвајајући научно значајне истраживачке резултате:

- У фокусу пажње ангажовања којим држава обезбеђује свој опстанак и развој испоставља се систем вредности, као најзначајнији критеријум прихватљивости понашања сваког субјекта и најзначајнији регулатор односа унутар политичких заједница и односа са другим политичким заједницама, из чега произилази да би стање без или подривених вредности представљало највећу опасност за политичку заједницу и њене припаднике и да је нужно обезбедити њихово остваривање.
- Када се ради о виталним националним вредностима, дефинисањем надлежности различитих органа и установа држава ствара услове за њихово ангажовање на делотворној заштити легитимних виталних националних вредности и на тај начин обезбеђује унутрашњу стабилност и спољну безбедност, што представља суштинско обележје националне државе као основног нуклеуса политичког живота политичке заједнице.
- Способност државе да опстане у објективно датој средини захтева рационалну употребу националне моћи, а као предуслов одговарајућег заштитног ангажовања се идентификује благовремено препознавање стварних и могућих облика и носилаца угрожавања виталних вредности.
- Поседовање одговарајућих обавештајних података о држави-мети напада је важан предуслов ефикасности непријатељског деловања, те су виталне националне вредности државе константно предмет обавештајног интересовања других држава, и неких екстремистичких, терористичких и организовано-криминалних недржавних ентитета, који усклађено примењују тајне и јавне методе и одговарајућа средства са циљем сазнавања тајних и осетљивих података везаним за виталне националне вредности државе мете.
- Емпиријски подаци указују да шпијунска делатност може да проузрокује огромне штетне последице по виталне вредности државе-мете уколико њени носиоци нису селективно и кампањски системски ометани, а контраобавештајно деловање делује негативно на делотворност шпијунске делатности и зато представља неопходан услов заштите националне безбедности државе.
- Делотворности непријатељске шпијунаже доприносе унутрашње слабости: (1) када доносиоци одлука неадекватно усмеравају и контролишу рад контраобавештајних служби; или (2) када кључни одлучиоци игноришу сазнања којима располажу контраобавештајне службе о облицима и продорима обавештајних служби против државе, чиме практично имобилишу учинак контраобавештајне заштите, али и осталих компоненти система националне безбедности.
- Непридавање одговарајуће пажње контраобавештајној заштити или контроли њене делотворности и ефикасности погодује развоју низа ограничења која негативно делују на ниво заштите виталних вредности државе, при чему се као ограничења субјективне природе испостављају:
 - неспособност припадника политичке заједнице да одрже хтења и вредности наспрам објективних околности, са пратећим ризиком развоја хоризонталне друштвене ентропије,
 - неодговарајући субјективни капацитет оних коју су у поседу тајних података или доносилаца одлука, у виду незнања, непорезности, неодговорности,

- критична субјективна слабост задужених за остваривање вредности, у виду подложности корупцији, болести зависности и сл.,
- колективна субјективна слабост на нивоу државног апарата, у виду идеолошке острашћености, надмености, охолости, ароганције, декаденције,
- индивидуална субјективна слабост носилаца јавних овлашћења, у виду недостатка човечности и емпатије, као чинилац који утиче на квалитет живота грађана,
- субјективност и пристрасност политичких одлучилаца или носилаца јавних овлашћења који се по делокругу рада баве проценом стања и потреба контраобавештајне заштите,
- недовољна контраобавештајна свест и обученост кадрова који обављају осетљиве послове или по природи посла имају приступ тајним и осетљивим подацима;

а као објективна ограничења су идентификована:

- друштвена средина коју одликује неизвесност,
- необјективна процена и свест о потребама друштва у стратешким документима,
- чиниоци који подстичу сепаратистизам, а посебно претензије непосредног суседа и подчињавање контроли хегемона,
- неповољан однос снага или утицај у међународној заједници,
- ниво остваривања самосталности и врховнства у одлучивању.

- Институционална сазанајна контраобавештајна ефикасност је нужно у средишту функционисања највиших политичких одлучилаца државе, као функционални израз потребе за спознајом обавештајне делатности што је приоритетна контраобавештајна функција и неопходан услов заштите националне безбедности. Штавише, контраобавештајна заштита превазилази структурално-функционално устројство и има одлику општедруштвене одбране политичке заједнице.

- Анализа доступних извора указује да се као тежишна контраобавештајна ангажованост може сматрати систематско чување тајних и осетљивих података и поступака доношења одлука, будући да пасивна контраобавештајна заштита од још непознатог нападача успешна умањује ризик успеха шпијунске делатности. Из тога следи правилност да уколико ималац тајне професионално чува тајне и уколико су контролисане процедуре приступа, значајно се минимализују могућности припадника или сарадника заинтересоване обавештајне службе да дође у њен посед, што даје основ за препоруку да контраобавештајна делатност приоритетно фокусира квалитет и компететност лица у контакту са тајним и осетљивим подацима, односно на превентивну, пасивну контраобавештајну заштиту.

Коначни закључаци у дисертацији потврђују почетне истраживачке претпоставке.

Наиме, основна хипотеза ове дисертације је: "Делотворна и ефикасна контраобавештајна заштита од обавештајне делатности страних обавештајних служби, терористичких и организовано-криминалних колективитета представља неопходан услов заштите националне безбедности државе." Са напоменом да обавештајна делатност терористичких и организовано-криминалних колективитета није детаљније анализирана у дисертацији – али је истражено и указано на мноштво елемената, разматрано мноштво аспеката, и тиме детаљно изложене и анализирани детерминанте које јасно указују на начин, могуће правце и форме утицаја ефикасности контраобавештајне заштите и од ових ентитета. Основна хипотеза је потврђена, као и пратеће хипотезе, с тим да треба напоменути: прву посебну хипотезу – "Заштитом виталних националних вредности и интереса, које идентификује и утврђује у свом највишем акту - Уставу, држава обезбеђује сопствени опстанак и одрживи развој." – је делимично потврђена, тачније, оцењено је нецелисходним детаљно истраживати њену основаност. Наиме, у њој је стављен акценат на уставно утврђивање виталних вредности, док реални процеси указују да се значај вредности у у првом реду испољава у усвојеним обрасцима понашања не само у уставном него и у ширем друштвеном, економском и политичком оквиру.

VII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Комисија једногласно констатује да је кандидат у својој докторској дисертацији – полазећи од дефинисаног проблема, предмета, циљева, пројектованих доприноса истраживања на дефинисану тему, као и постављеног хипотетичког оквира чију је основаност детаљно проверавао и у потпуности

потврдио – остварио низ научних доприноса. Дисертацијом је обухваћен велики број (безбедносних, политичких, правних) аспеката који уоквирују и ближе одређују тему дисертације: улогу, домаћај, значај, као и предуслове делотворности и ефикасности контраобавештајне заштите виталних вредности државе од непријатељске обавештајне делатности, са аспекта остваривања поуздане контраобавештајне функције, као суштински значајног стратешког циља националне безбедности. У оквиру свог истраживања кандидат је селектирао, остварио увид и/или потом детаљно анализирао, и адекватно интерпретирао велики број јавних извора разноврсног карактера (у првом реду теоријских али и доктринарних и стратешких, затим и значајних медијских) – како рецентних, тако и историјских извора. Својим широким истраживачким приступом кандидат је аргументовано доказао научну и друштвену оправданост предмета свог истраживања – а преко детаљне анализе аргументовано показао нужност мултидисциплинарне научне анализе коју намеће мноштво аспеката који чине вишедимензионалност теме коју је истраживао. Докторска дисертација је писана научним језиком, и стилем пријемчивим за читаоца.

Комисија такође једногласно констатује да дисертација, комплексним мултидисциплинарним, па и холистичком приступом анализи контраобавештајне заштите, уз настојање да се досегне научна објективност триагулацијом теоријских прилаза, разноврсних извора, доступних информација, и истраживачких метода – уз фокус на друштвено-политичке димензије и детерминанте које увезују стратегијско разматрање и безбедносну перспективу – истражује све битне историјске, унутрашње-политичке, правне, организационе, геополитичке и најшире вредносне аспекте ове делатности, а потом њене исходе у систему националне безбедности. Показана је мултивалентност узрока и последица делотворности и ефикасности контраобавештајне заштите и истакнут кључни закључак да је она производ одговарајуће пажње коју јој држава придаје и резултанта општедруштвене и институционалне безбедносне културе.

VIII. КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.
2. Дисертација садржи све битне елементе у вези са предметом истраживања и научног дела у целини.
3. Дисертација је оригиналан допринос науци по томе што на један свеобухватан, целовит и методолошки начин приступа предмету истраживања и што дефинише да придавање неодговарајуће пажње стању и процесу контраобавештајне заштите исходује стањем које генерише развој субјективних и објективних чинилаца који могу негативно утицати на стање заштићености виталних националних вредности државе.

Оригиналан научни допринос дисертација је у следећем:

Кандидат је на аргументован начин начин показао:

- комплексност узрока делотворности и ефикасности контраобавештајне делатности и њене функционалне и структуралне детерминанте;
- да непријатељски обавештајни наступ доприноси ширим поремећајима и тактикама које се примењују у функцији остваривања политичке контроле над државом-метом;
- последице непридавања одговарајућег значаја контраобавештајним налазима и процесу;
- увезаност пропуста контраобавештајне заштите са процесима који подривају укупних капацитета заштите виталних вредности;
- да је за одржавање капацитета моћи неопходна безбедносна култура и компетентност у руковању са поверљивим и осетљивим подацима;
- условљености стања заштићености виталних вредности од стања конкретних субјективних и објективних чинилаца политичке заједнице;
- да превентивна (пасивна) контраобавештајна заштита представља институционални темељ капацитета контраобавештајне заштите;
- да делотворна заштита виталних националних вредности у својој основи има општедруштвену прихваћеност стандарда прихватљивог понашања у држави и друштву.

4. Недостаци дисертације се могу јавити у потреби за анализом садржаја примарних докумената који би били корисни за ширу чињеничну основу и извођење поузданијих закључака о утицају непридавања одговарајућег значаја потреби контраобавештајне заштите виталних националних вредности државе на развој објективних и субјективних ограничења која негативно делују на ниво оптималне делотворности и ефикасности стратегије њихове заштите. Из тог разлога је при дефинисању предмета истраживања изостављено темељније разматрање метода непријатељског наступа репрезентативних обавештајних служби, које би допринело темељнијој евалуацији контраобавештајне заштите у низу конкретних области друштвеног живота.

Комисија не констатује недостатке дисертациј, који би утицали на оцену да се ради о оригиналном научном раду, са уочљивим научним доприносом.

IX. ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри усмена одбрана пред именованом комисијом.

У Београду, 25.06.2024. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. Др Милан Канкараш, ван.проф. председник комисије

2. Др Миша Стојадиновић, научни саветник, члан

3. Др Мирослав Стевановић, ван.проф. ментор, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.